

внутрішніми та зовнішніми сферами для підприємства; використання на практиці фінансово-економічних показників. Основні інструменти фінансового контролінгу: аналіз балансу та звіту про прибутки/збутки; аналіз ліквідності; тимчасові порівняння балансів; аналіз потоків платежів; аналіз працюючого капіталу; баланс руху коштів та фінансовий план.

Основне завдання контролінгу інвестицій – досягнення цілей підприємства в сфері інвестиційної діяльності. Він підтримує процес прийняття рішень по вибору кращих проектів на етапах пошуку та оцінки. Його інструментами є: статистичні методи інвестиційних розрахунків (співвідношення видатків та результату, розрахунок вартості машино-години, співставлення рівнів рентабельності, статичне співставлення строків окупності); динамічні методи інвестиційних розрахунків (метод приведеного розміру доходу, метод внутрішньої норми дохідності, метод ануїтету, метод динамічного строку окупності); функціональний вартісний аналіз (суб'єктивна оцінка технічних особливостей співставляємих проектів).

Основне завдання контролінгу інноваційних процесів (проект-контролінгу) – нагляд за ходом реалізації проекту, в контролі та інформаційній підтримці ефективного керування проектом. Функцію контролінгу може здійснювати один зі співробітників компанії або кілька людей. Вони виступають як партнери або радники керівника. Принципово важливий момент полягає в тому, що контролер іде до свого керівника – топ-менеджера – не тільки з описом проблеми, але й з підготовленими варіантами її рішення [3, с.57]. За визначенням Джерела [4, с.8] центральне місце в системі оперативного контролінгу займає керування прибутком. За допомогою інструментів оперативного аналізу керівники підприємства всіх рівнів отримують можливість приймати більш зважені управлінські рішення для досягнення короткострокових цілей діяльності.

Література: 1. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 454 с. 2. Контроллинг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях / А.М. Карминский, Н.И. Оленев, А.Г. Примак, С.Г. Фалько. – 2-е изд. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 256с. 3. Jürgen Erichsen Controllinginstrumente für Einsteiger, Rudolf Haufe Verlag, Freiburg i. Br. Redaktionsanschrift 2007, 175 4. Фольмут Х.Й. Інструменти контролінгу від А до Я. – Москва: Финансы та статистика, 2001. – 280с. 5. Концепция контроллинга: Управленческий учёт. Система отчётности. Бюджетирование / Horvath & Partners; Пер. с нем. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 269 с. (Серия «Модели менеджмента ведущих корпораций»)

СИНЕРГЕТИЧНА ЕКОНОМІКА – ДОРОЖНЯ КАРТА ВИХОДУ З КРИЗИ

Якімцов В.В., НЛТУ України, м.Львів, Україна

Кінець ХХ-го та початок ХХІ-го століття характеризується достатньо складною ситуацією в розвитку економічної науки. Незважаючи на більше ніж 300-річний розвиток, економічні дисципліни продовжують концентруватися на вирішенні питань короткострокового періоду і, як бачимо на практиці, досить часто результати діяльності далекі від успішного. Свідченням цього є глобальні та локальні кризи на фінансових ринках, в окремих національних економіках та світовому господарству в цілому. Як справедливо зауважують С.Кудін та Ю.Миронович: «Глибокими стали системні суперечності, що виявляють себе на методологічному рівні – на рівні філософії економічної науки, обґрунтувань базових фундаментальних гіпотез».

Одним із ефективних підходів до загальних проблем описання складності, характеристики феноменів самоорганізації вважається синергетика, що сформувалася як міждисциплінарний науковий підхід, який розробляє методи дослідження поведінки відкритих систем та складної поведінки їх компонент. Науку "синергетика" її фундатори та розробники (Г.Гакен, І.Пригожин, Г.Малинецький, С.Курдюмов та ін.) пропонують розглядати як певну об'єднану платформу для методів пізнання складності та самоорганізації в системах довільної природи. Вони стверджують, що синергетика створює нове підґрунтя для розробки методів пізнання, прогнозування тих елементів та компонент систем, які є найбільш важливими для

проектування складності. Підставою для такого висновку є те, що ідеологія синергетичного підходу дозволяє більш повно як системна ідеологія враховувати характеристику "відкритість системи". Як наслідок, все частіше серед економістів стала вживатися термінологія з синергетики та інших наук, які передбачають нелінійність та незворотність процесів (теорія катастроф, теорія детермінованого хаосу, фрактальної геометрії та ін.). Однак це призводить до двоякої ситуації в аспекті застосування синергетики для дослідження соціально-еколого-економічних систем.

В науку термін «фізична економіка» увів відомий економіст Л.Ларуш, під фізичною він розумів економіку, теоретичний базис якої побудований на основі методології та математичних моделей точних та природничих наук, насамперед, фізики. Фізична економіка вивчає особливості та принципи розвитку виробництва з метою якісного та кількісного покращення наповнення «риночного кошику» на основі безперервного науково-технологічного прогресу, який забезпечує існування людини на Землі. Як справедливо зауважують російські дослідники Д.С.Чернавський, Н.І.Старков, А.В.Щербаков, такої економіки ще не створено. Термін «економічна синергетика» одним з перших, на наш погляд, ввів Занг Вей Бін. Даний термін є синонімом «фізичної економіки». Зараз спостерігається паралельне використання обох термінів для позначення економіки, яка базується на синергетичному підході до дослідження економічних систем. У той же час фізичною економікою займався і видатний український вчений - С.А.Подолінський, який мав великий вплив на праці В.І.Вернадського. В його праці "Праця людини і його відношення до розподілу енергії", яку він вперше видав в Парижі в 1880 р., людина перетворює один вид енергії в інший і, таким чином, є творцем на землі.

Ліндон Ларуш акцентує увагу на тому що «Економіка – це не «економікс», - пише він. «Економіка – це відношення людини до природи, відношення людини до Всесвіту. Це – здібність людини до виживання. Це – довговічність, це культурні умови життя, це – наука, це – класичне мистецтво, це – висока духовність. Це те, чим є економіка. І це все ми відкинули. Ми бідніші, значно бідніші, ніж будь-коли раніше». Синергетика пропонує нове бачення, нові способи спрощувати реальність. Ця «нова простота» допомагає не "потонути" в деталях і деколи виглядає досить незвично. Наприклад завдання і підходи "синергетичної економіки" або "рефлексивної теорії управління" здаються дивними й парадоксальними, з точки зору традиційних підходів. Але саме ці синергетичні підходи набагато ближче до опису багатьох явищ у новій реальності - глобальних фінансових криз, зростання "нової економіки".

Використання методології синергетики в економічних дослідженнях в даний час стає все більш поширеним, оскільки дозволяє по-новому, у порівнянні з більш ранніми методологічними підходами, виявити нерегулярні ефекти, існуючі в економічній дійсності, більш глибоко зрозуміти природу їх виникнення, ідентифікувати їх і відповідним чином вплинути на перебіг економічних процесів. Осмислення природи і особливостей прояву синергетичних ефектів дозволяє організувати управління економікою на якісно новому рівні, заснованому на принципах дискретності і стійкості траєкторій економічного розвитку. Присутність синергетичних ефектів в економіці вимагає нових підходів до прогнозування, планування, регулювання на різних рівнях: від економіки окремої фірми до економіки всієї країни.